

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (ozlani) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah št. 3.

Št. 5. V Ljubljani, 15. marcija 1899. Leto XVI.

Obseg: O pridelovanju debelega laškega kostanja, marona. — Desetletne skušnje pri gnojenju trt z umetnim gnojem v Mersburgu. — Zgodnja breskev „amzdenovka“. — Gnoj in gnojenje (Dalje). — Zakaj toliko mladega sadnega drevja ne uspeva. — Važno zimsko opravilo kmetovalčev. — Hlapanje. — Opazovanje pri streljanju proti toči leta 1898. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

O pridelovanju debelega laškega kostanja, marona.

Po debelem laškem kostanju „maronu“ vsako leto zelo povprašujejo v trgovini ter ga prav dobro plačujejo. Marsikje na slovenski zemlji bi se lahko vsled podnebnih razmer, ugodnih kostanju, pridelovale prav velike množine marona. Tu imamo pred vsem v mislih Goriško, potem Vipavsko dolino, Kras, Istro, Dolenjsko in Štajersko. Da se v Vipavski dolini, na Krasu, osobito pa na Dolenjskem in Štajerskem prideluje tako malo debelega kostanja, marona, temu je gotovo prvi vzrok to, ker ni še sploh znano, kako se maron pravzaprav prideluje. To nam daje povod, da nekoliko izpregovorimo nekaj besed o tem predmetu.

Ako nasejemo v drevesnico ali pa koj na stalno mesto pristnega marona z namenom, da bi nam drevje, iz njega vzrastlo, rodilo debel maron, ne postopamo prav. Kostanj namreč spada med nestanovitne sadjarske rastline, to je med take, pri katerih pomnoženke iz semen ne dajo materni rastlini (to je tisti rastlini, od ktere je bilo seme) enak sad ali plod. Zato moramo maron ravno tako cepiti, kakor cepimo hruške, jabolane i. t. d. Maron torej pomnožujemo s cepljenjem, ne pa s setvijo. Ako kostanj sejemo, dobimo podloge, in na te podloge cepimo maron. Da dobimo podlog, pa ni nikakor treba sejati maron, ampak za to nam rabi navadni drobní kostanj.

S cepljenjem marona v drevesnici in s presajanjem cepljenega drevja na stalno mesto imamo pa zopet svoj križ. Istina je namreč, da je treba maron cepiti na poseben način, ker se sicer ne prime. Istina je pa tudi, da se zelo vsak, v drevesnici cepljen ter na stalno

mesto presajen maron čez k večjemu dve do tri leta posuši prav do tal, tako da od cepljenja in presajanja ni nikake koristi, nikakega uspeha. Posebni način cepljenja, kterege maron zahteva, je cepljenje za lubad. Za to cepljenje je treba cepiče narezati že konci februarja ali začetkom marcija ter jih prisuti v pesek in jih v hladni kleti toliko časa imeti shranjene, dokler kostanjevo drevje ne postane popolnoma sočno, muževno, ker se sicer ne da cepiti za lubad.

Zaradi neprilik pri presajenem cepljenem kostanju naj se navaden, droben kostanj vseje kar na stalno mesto. V ta namen se zemlja na dotičnem mestu prekoplje do 30 cm globoko in do 30 do 40 cm na široko. V sredino tako prekopane zemlje pride po eden ali tudi po dva navadna, drobna kostanja. Da kostanja ne požro miši, naj se vsak plod nekoliko namaže s petrolejem, toda ne na vrhu, ampak le ob straneh. Tako, na stalnem mestu zrastle kostanjevo drevje se potem nadalje vzgaja tako, da se obrezuje pozimi in poleti, to je, da se mu skrajšujejo nastali stranski poganjki. Iz teh poganjkov nastale mladike se prihodnje leto odstranijo, in sicer se to vrši toliko časa, dokler debelca ne presežejo one visokosti, pri kateri naj se požlahtne za lubad.

Z maronovo zaploditvijo se pa tudi lahko postopa tako le. Navadni kostanj se vseje v drevesnico ter se eno ali k večjemu dveletna drevesca presade nepožlahtnjena na stalno mesto. Na stalnem mestu se drevesca drugo leto odrežejo tik tal. Vsako drevesce potem požene več poganjkov, in iz najkrepkejšega vzgojimo, poslužujoč se zimskega in poletnjega obrezovanja, novo debelce, ktero čez par let primerno visoko požlahtnimo za lubad.

Kdor pa hoče, da mu bo cepljeno kostanjevo drevje dolgo časa rodilo res debel maron, je mora večkrat pomladiti. Vsakih 8 do 10 let je treba cepljenemu kostanju lepo gladko požagati ali posekati vse veje, da napravi novo, mlado krono, koja potem rodi prav debel maron. Brez takega pomlajenja prične tudi cepljen maron v gotovi starosti roditi le droben sad.

Končamo naj to razpravo z odkritosrčno željo, naj bi se gospodarji povsodi resno poprijeli pridelovanja marona, kjer je na slovenski zemlji zanj pravo podnebje.

R. D.

Desetletne skušnje pri gnojenju trt z umetnim gnojem v Mersburgu.

Naslednje podatke smo povzeli iz „Tednika kmetijskega društva v veliki vojvodini badenski“, št. 50. lanskega letnika. V njem je namreč poročal dr. S. Nessler o skušnjah višjega nadzornika državnih posestev, Deringer-ja v Mersburgu, ktere na tem mestu z ozirom na veliko vrednost umetnih gnojil in z gorko željo, naj bi se tudi naši vinogradniki lotili takih poskusov, pričbujemo doslovno.

„Tukaj smo pri državni (erarni) vzgoji trt nad 10 let delali poskuse z gnojenjem. Že čez 10 let dobivajo jamicice, ki nastajajo po vsakoletnem odstotnem pomlajevanju in se skozi prvo poletje puščajo odprte, takoj na pomlad Tomásove žlindre in kajnita, in sicer tako, da jih pride po pest na trto. Razven tega že kakih 10 let gnojimo v trtnicah v Mersburgu in v Hagnavi po kakih 10 orajlov le z umetnimi gnojili; deloma naj bi nas gnojenje s samimi umetnimi gnojili, brez hlevskega gnoja, podpiralo v boju zoper koreninsko plesen, deloma pa hočemo poskušati, kako bi gotov čas izhajali brez hlevskega gnoja. Kot dušičnato gnojilo smo rabili v teh slučajih zlasti čilski soliter, in sicer smo ga vzeli do $4\frac{1}{2}$ stota na oral v 2—3 deležih, ali $2\frac{1}{4}$ meterskega stota na $\frac{1}{4}$ hektarja; dvakrat smo potresli tudi zmletih prg. Kot fosfatno in kalijevo gnojilo se je vrstoma rabil kaliamonijakov superfosfat, žveplenokisla kalimagnezija, žveplenokisli kalij z močnim superfosfatom, tudi kajnit s superfosfatom, leta 1898. tudi koncentrovano vinogradno gvano.

Množina teh gnojil je bila po različni množini sestavin različna. Splošno pa je veljalo pravilo, vsaki trti dati povprek 3—4 gr fosforove kisline in kakih 6 gr kalija.

Uspeh tega gnojenja je nedvomen, nekaj let sem, to je, odkar se gnoji intenzivneje, v večjih deležih,

očividno, da ne rečem velikansk. Posebno sem zadnja leta jeseni opazil izvrstno uspevanje drobnogrodnega rulandca v umetno gnojenem, sicer pa jako pustem vinogradu v Vogthaldi; trte so bile polne velikih grozdov s polnimi, debelimi jagodami, dočim je isti rulandec v boljši legi (Martinsberg in dr.) in rodovitnejši zemlji, ki je bil pognojen z navadnim hlevskim gnojem, rodil majhne grozdke z drobnimi jagodami; mošt je bil na obeh krajih enako močen.

Ravno Vogthalda, ki je bila vsled koreninske plesnobe, morda tudi vsled enostranskega gnojenja, že popolnoma opešala, se je po doslednem umetnem gnojenju povzpela sedaj na tako višino, na katero prej nikdo ni upal.

Prej slaba rast, pomanjkljiv lesni razvoj z zmernim nastavkom grozdja; zdaj obilnost grozdja izvrstne kakovosti, bujno listje, močen les.

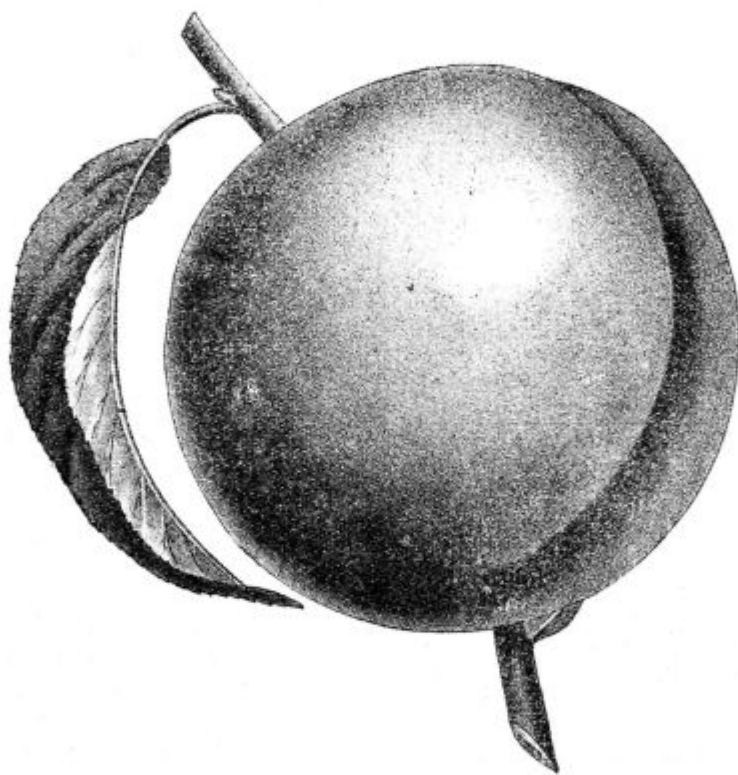
Enako je bilo z nekim vinogradom v Hagnavi.

Pred nekaj leti so pre-rokovali, da ga z umetnim gnojenjem uničimo. Zdaj pa že par let sem kljub nerodovitni zemlji daje znamenite trgatve. Les nič ne zaostaja za onim, ki raste v rodovitnejši zemlji; prej ga prekaša. Za primero so v Hagnavi zopet pognojili del vinograda s hlevskim gnojem. Dela na obeh straneh, gnojena umetno, sta bila še zadnji teden vinotoka lepo zelena, sta imela bujno listje, in njihove jagode so bile polnejše. Sploh so se zlasti na jesen odlikovale umetno gnojene gorice pred soslednjimi, gnojenimi le s hlevskim gnojem. Že od daleč je bilo lahko razločiti prve po bolj zelenem listju od zadnjih, ki so si nadele zarumenelo jesensko odejo. Dobrota ni vsled polnosti

jagod trpela nobene škode, raje je še pridobila.

Zgodnja breskev „amzdenovka“.

Zgodnja breskev „amzdenovka“, katero kaže podoba 12. skazala se je dosedaj kot najzgodnejša in najboljša vrsta skoraj za vse lege, kajti rodovitna je v južnih, kakor tudi v severnih legah. Velikost plodov je znatna in se breskev jako lahko prodaja, ker pride zgodaj na trg. Amzdenovka je izmed tistih vrst, ki združujejo vse dobre lastnosti vseh breskev. Plod je zelo okusen in sočen. V Ameriki zavzema v velikanskih breskovih nasadih amzdenovka prvo mesto, ker ta vrsta doseže na trgu najboljše cene. Amzdenovka dozori dva do tri tedne prej kakor vsaka naših evropskih vrst. Vse, kar se dobrega piše o tej vrsti, moremo potrditi iz svoje izkušnje, kajti v drevesnici c. kr. kmetijske družbe se amzdenovka izvrstno sponaša. Za letos

Podoba 12.

so iz družbene drevesnice oddane uže vse breskve, dobiti jih je pa gotovo še pri W. Klenertu v Gradcu.

Gnoj in gnojenje.

(Dalje.)

V.

Poraba mestnih odpadkov, posebno človeških iztrebkov.

V dobi zadnjih 50 let se je vsled Libigovih naukov kmetijstvo zelo izpremenilo. Mnogo evropskih kmetovalcev je spoznalo, da gnojenje s hlevskim gnojem ne more nadomestiti vseh zemlji vzetih rudninskih tvarin, in so začeli kupovati druga gnojila in nadomestila, da bi na ta način v okom prišli izgubi redilnih snovij.

Velikanska množina umetnih gnojil, ki so jo porabili vsako leto na Nemškem, nam je jasen dokaz, kako se nemški kmetovalci trudijo, da bi ohranili svoj obstanek in da bi se uspešno uprli inozemskemu tekmovalstvu.

V letih 1880. do 1884. so zvozili iz inozemstva v nemško carinsko ozemlje 29.000.000 stotov v vrednosti 200.000.000 goldinarjev.

Na Nemškem so leta 1896. porabili 13 do 14 milijonov stotov fosfatnih gnojil, v Avstriji pa komaj desetino tega. V desetih letih je v Nemčiji poraba štasfurtskih kalijevih gnojil poskočila od 300.000 stotov v letu 1882. na več ko 3.000.000 stotov v letu 1891.

Dočim gre sedaj veliko milijonov v denarju, t. j. velik del narodnega premoženja, v inozemstvo za tuja gnojila, poizgublja se neštene množine najizdatnejšega gnoja, ki se nabirajo po velikih mestih, človeški odpadki ali fekalije, brez vsake porabe. Žal, da je bilo doslej ljudem le do tega, kako bi te, za poljedelstvo dragocene zaklade kolikor mogoče brez smrada spravili iz mest, jih po podzemeljskih rovih odpeljali v reke, vsled česar te osnažujejo in razširjajo kali nalezljivih bolezni. Po vaseh in manjših mestih, kjer se prebivalci tudi pečajo s poljedelstvom, se človeško blato kar porabi za gnoj. V večjih mestih je pa mogoče le prav neznamen del fekalij porabiti za najbližjo okolico; večji del gre brez ozira na narodnogospodarsko važnost v izgubo.

Glavna zapreka porabi mestnih odpadkov so v primeri z njihovo vrednostjo jako visoki stroški za prevažanje v bolj oddaljene kraje. Treba bi bilo torej fekalije v obližju mesta zgoščevati, oproščati jih nepotrebne vode in posušeni straniščni gnoj, takozvano „pudreto“, oddajati kmetovalcem.

Da dobimo pojem o množini in vrednosti mestnih odpadkov, navedemo naj nekaj števil.

Na človeka pride na leto približno kakih 500 kg fekalij, tako da mesto, veliko kakor Gradec (120.000 prebivalcev), na leto dobiva povprečno 600.000 meter-skih stotov fekalij, v vrednosti 300.000 gld.

Če je v fekalijah $\frac{3}{4}$ odstotka dušika, $\frac{1}{4}$ odstotka kalija in $\frac{1}{4}$ odstotka fosforove kisline — kar je gotovo nizko računjeno — tedaj ima 600.000 stotov fekalij 4500 stotov dušika, 1500 stotov kalija in 1500 stotov fosforove kisline v sebi. S to množino rastlinskih živil lahko dosežemo srednjo pšenično žetev na polju, ki meri 3330 hektarjev.

Razven fekalij so kuhinjski odpadki, posebno kosti, bistven del mestnih odpadkov. V Gradcu se na leto nabere približno 120 vagonov = 12.000 stotov kostij,

ki imajo v sebi 240.000 kilogramov fosforove kisline. Ta množina zadošča za srednji pridelek pšenice na 7000 hektarjih (12.000 oralih). Iz teh števil razvidimo, kako velike množine rastlinskih redilnih tvarin za vselej izginejo v mestu.

Kdor prebira Justa pl. Libiga „Znanstvena pisma o novem kmetijstvu“, se lahko prepriča, da on najbolj ceni naravna gnojila, kajti pravi: „Poznam način, kako svojim njivam lahko ohranimo rodovitnost za zmiraj; če se bomo dosledno držali tega sredstva, izda nam več kakor katerokoli drugo. To sredstvo obstoji v naslednjem:

Vsak kmetovalec, ki pelje v mesto vrečo žita ali stot repe, krompirja i. t. d., bi moral, kakor to delajo kitajski kuliji, iz mesta polju pripeljati ravno toliko (če je mogoče, pa še več) sestavin, ktere so dotični pridelki vzeli zemlji. Krompirjevega olupka ali slamate bilke ne sme zemetati, ampak misli naj, da olupek manjka enemu njegovih krompirjev, bilka pa enemu njegovih klasov. Stroški za tako uvažanje so majhni in so dobro naloženi; nobena hranilnica ni zanesljivejša in nobena glavica ne jamči za večje dohodke. Površje njegovega polja mu bode vsled plodovitosti dohodke podvojilo že v 10 letih; dobival bode več rži, več mesa in več sira, ne da bi zato potreboval več dela in časa. Skrbi za polje se mu zmanjšajo in ne bode ga mučil večni nemir zaradi novih in neznanih sredstev, katerih niti ni, da bi svoje polje ohranil na kak drug način rodovitno.

Vsi posestniki cele dežele bi morali osnovati v ta namen društvo, da bi z združenimi močmi zasnovali zavode za nabiranje človeških in živalskih iztrebkov in da bi se dotičnim dala taka oblika, da bi jih bilo mogoče razpošiljati. Vse kosti, saje in pepel (izlužen in neizlužen), živalska kri in vsakovrstni odpadki naj bi se nabirali v teh zavodih in naj bi se pripravljali za razpošiljanje.

Da bi bilo to mogoče in izpeljivo, morale bi vlade in policijske oblasti skrbeti za to, da se prepreči izguba teh tvarin s pomočjo primerno uravnanih stranišč. To se mora seveda že prej zgoditi, in če potem vsi kmetovalci cele dežele plačujejo na leto po kroni v skupno blagajno, bode mogoče v vseh mestih ustanoviti take zavode, in ni dvoma, da bodo čez nekoliko let obstajali ti zavodi brez vsakega prispevka, ako se le vsakdo trdno odloči, dosledno ravnati se po tem navodilu.“

(Dalje prihodnjič.)

Zakaj toliko mladega sadnega drevja ne uspeva.

Pogosto čujemo pritožbe, da je toliko in toliko mladih drevesec, ki po nekaj let hirajo, potem pa poginejo. Lastniku vrta stvar noče prav v glavo, in brez dolgega premišljevanja največkrat obdolži slabo vreme, da je vsemu temu krivo. Ako pa s paznim očesom motrimo mogoče vzroke teh neuspehov, tedaj moramo poudarjati zlasti troje: ali smo izbrali neprimernih vrst, ali smo nakupili slabih drevesec, ali pa smo jih napačno vsadili.

Veliko sadnih, zlasti krajevnih sadnih vrst (sort) je, ki uspevajo in donašajo dobiček le v onih krajih, ki imajo lego in tla taka, kakor jih zahteva dotična sadna vrsta. Marsikaka vse hvale vredna in po pravici priporočana sadna vrsta v kak drug kraj prenešana le životari in ne rodi nikdar toliko, kakor kaka druga, v tem kraju vzgojena vrsta. Zahteve namreč različnih

sadnih vrst glede tal, lege, padavin itd. so jako različne. So na pr. vrste jablan, kakor: bleščeča rejneta, gravenštajnovc, lepi boskupovec in dr., ki hočejo vlažnega ozračja in vlažne zemlje, ako naj dobro uspevajo, kajti njihovo listje ima lastnost, da mnogo vode izpariva. Take vrste jablan ti bodo delale veselje le v bližini rek in jezer, ne pa v suhih legah brez gozdov. V isti večji občini morejo biti razmere tal, lege in zračne vlažnosti tako različne in spremenljive, da bi bilo napačno, ako bi hoteli vsi gospodarji brez ozira na imenovane tri činitelje iste sadne vrste zasajati, čeprav morda na kakem drugem kraju kako sadno vrsto na vsa moč hlijajo. Poskušati, leta in leta je treba skrbno opazovati; tako se polagoma pride do spoznanja, ktera sadna vrsta je dotični legi najbolj primerna. Merodajna pri tem nam morajo biti vprašanja, v koliko se ta vrsta ustavlja raznim boleznim, je-li rodovitna in kako se da njen sad v gospodarstvu porabiti? Ako pri kaki sadni vrsti na ta vprašanja dobimo dovoljen odgovor, sezimo po nji!

Glede sadne vrste smo torej na čistem; a nič manj važen ni nakup mladega drevja. Ne kupuj slabega blaga! Saj je že precej star pregovor, ki veli: Kdor poceni kupi, plača navadno predrago.

Primakni raje nekaj krajcarjev za dobro blago, ne kupuj sadik na semnju, kjer se ti ponuja le izbirek, ki ga dotičnik sam ne more rabiti. Povprašaj raje po kakem zanesljivem posestniku drevesnice! Kdor iz neumestne varčnosti kupi slabih drevesec za nekaj grošev, ta se bode čez par let bridko kesal. Stroški pri zasajanju, večletno oskrbovanje je pri močnih, zdravih drevesih isto, kakor pri slabih in bolehavih. K večjemu je treba pri slednjih še malo več dela in stroškov zaradi boleznij. Po preteku — recimo kakih osem do deset let ima oni, ki si je nakupil, čeprav nekoliko dražjih, pa dobrih dreves, lepa, rodovitna drevesa, da jih je veselje pogledati, drugi pa slaba ali malovredna, ki mu delajo le sitnost in delo, pa ne dajo nič sadja.

Slednjič utegne kmetovalec, ki je morda kupil izborno blago, iz nevednosti že pri zasajanju uničiti nakrasnejša drevesca, in sicer s pregloboko saditvijo.

Preplitvo ne boš kmalu vsadil kakega drevesca, pač pa zelo lahko pregloboko. Posledice tega krivega ravnanja se prikazujejo polagoma. Drevesce zastaja v rasti, ni pravega življenja v njem, v vznjožu mu poganjajo divji izrastki in cvetni popki mu odpadajo še pred razvojem. Vsled pomanjkanja hrane se suše konci mladik, prikazujejo se pege perečega ognja in rak, tudi razni živalski škodljivci se radi lotijo takih hiračih drevesec, posebno mali lubadarji, in ti dovršijo delo pokončanja, znamenje, da je drevesce, nekdanji predmet najlepših upov, zapadlo neizogibni smrti. Navadno tako drevo pogine v 8—12 letih. Dobička ni nobenega — in trud in delo sta bila zaman. V zelo rahli, suhi, peščeni zemlji morda globoko sajenje nima vedno tako žalostnih posledic, v vseh drugih zemljah pa vselej. Do globoko ležečih korenin ne more zrak; tudi ne najdejo v dolenjih, večjidel slabjših zemeljskih plasteh dovolj živeža, in vsled tega poginejo. Ako naj drevo krepko raste, morajo se njegove korenine razprostrirati v najboljše, na redilnih snoveh najbogatejši plasti, in ta je najgorenja. Le ozrimo se okrog sebe po božji naravi! Kdor ima oči za gledanje, bo videl, da povsodi, kjer stoji na vrtu posebno lepa jablana, hruška ali črešnja, v gozdu korenjaška jelka, tiče debela le plitvo v zemlji, da na mnogih mestih debele, glavne

korenine gledajo iz zemlje. Uči se torej pri naravi in ne zasajaj pregloboko svojih drevesec!

Važno zimsko opravilo kmetovalčevu.

„Kar človek seje, to bo tudi žel!“ Tega svetopi-semskega reka naj bi noben gospodar nikdar ne zabil; posebno pa naj bi si ga poklical v spomin tedaj, ko vzame v roko sejalnico, da obseje svoje polje. Prepričan naj bo, da bo tudi dobro žel, ako vseje dobro seme, da pa mu slaba setev dá tudi slabo žetev. V tem oziru naj kmetovalec dobro premisli, ne le, ktero žito naj seje, marveč tudi, ktero vrsto ali sorto. Znano je, da vsaka rastlina za svoje uspevanje in za popolni razvoj svojih koristnih delov potrebuje določenih tal, določene podnebja, primerne gnojilne in obdelovanja zemlje; vse to je v raznih krajih različno, in tako lahko razvidimo, zakaj se naša žita v raznih delih dežele bolj ali manj različno razvijajo, zdaj popolneje, zdaj pomankljiveje. Vsled tega nastajajo v posameznih žitnih plemenih mnogi različki, ali, kakor pravi kmetovalec, sorte, katerih nektore več, druge manj donšajo.

Ako vsejemo seme rastline, ki je zrastle zelo popolna v posebno ugodnem kraju, ki je torej postala zelo dobra vrsta, na kakem drugem, zanj manj pripravnem kraju, bode nekaj let dajala obilnejše pridelke kakor domača rastlina, kajti dobre lastnosti kake rastlinske vrste v spremenjenih podnebnih, talnih in obdelovalnih razmerah ne izginejo takoj, marveč se podejujejo nekaj let. Vsak iz tega izprevidi, da si more žetve izdatno zboljšati s tem, da si za seme nabavlja vedno le najboljše vrste, in te tako dolgo seje, dokler obdrže svoje dobre lastnosti. Kakor hitro pa začne rodovitnost vpeljane žitne vrste v domači zemlji in podnebjem pojemati, treba se je ozreti po novem semenskem žitu in ga naročiti iz onega kraja, ki mu posebno ugaja.

To premenjevanje semen, ki pogosto povzroča vrlo dobre žetve, je pa toliko koristnejše, ker boljša vrsta ne zahteva nič več dela ali gnoja kakor slabejša; večji stroški znašajo le toliko, kolikor je razlike med ceno boljšega semen in pa domačega žita, ktero se sedaj lahko proda. Na to spremembo semen, oziroma na naročitev primernega semen misliti je zdaj najpripravnější čas.

Kakor pa si moramo prizadevati, da si za setev priskrbimo vedno le najboljše, najrodovitnejše vrste žita, tako meramo tudi vedno od doma pridelanega žita za seme jemati vedno le najboljše. V ta namen odbiramo žito, ki je rastlo na kolikor moči čisti njivi, in sicer rastline, ki so se v bilkah, klasju ali latovju in v zrnju zelo popolno razvile; te se hranijo na posebnem prostoru v skednju. Takega žita ne mlatimo s strojem, tudi ne s cepcem, ampak v snopje povezano na lahko iztrkamo (okošamo). Tako ravna je dobimo le najpopolnejša zrna iz najdaljših bilk, dočim drobnejše zrnje in skoro ves plevel ostane v snopju. Tako dobljeno zrnje najprej očistimo na čistilniku (veternici) ali še bolje s trijerjem, nato pa čistilnik vravnemo ožje, odstranimo stresalnik, znižamo gornjo odvažalno desko, in takó zrnje v drugo čistimo, ko je nasipamo polagoma, čistilnik pa hitro vrtimo. Na ta način pada vse plevelno zrnje, kakor tudi drobna, lahka žitna zrnca pod čistilnik, iz njega pa pada le težko, vsakega plevela prosto zrnje. Za setev jemljemo le to poslednje zrnje.

Manjši posestnik, ki vsa poljska dela opravlja sam s svojo družino ter ima pozimi večkrat dovolj prostega časa, svoje žito lahko še bolj požlahtni, kakor je to mogoče z zgoraj opisanim ravnanjem; tudi otroci mu gredo pri tem lahko na roko. Treba mu je le izbrati neko število najlepših snopov; iz teh izbere z roko najlepše bilke z najdaljšimi klasi ali najlepšimi lati. Tako izbrano klasje iztrka z roko, dvakrat očisti in tako vseje vsega plevela popolnoma čisto zrnje na poseben kos njive v solnčni legi, ki ga je v ta namen posebno skrbno obdelal. Seje naj pa naredko, in ko to žito dozori, naj zopet na isti način poskrbi za semensko zrnje. Res je treba pri tem ravnanju nekoliko potrpežljivosti, toda ako vztrajaš, dosegel boš v malo letih boljše, rodovitnejšo žitno vrsto, pri kateri se ti ni bati, da bi se ti zopet izprevergla, ker je nastala v domačem kraju.

Vprašaj pa morda, čemu pa naj tako vestno in skrbno izbiram semensko žito? Zato, ker so natančni poskusi dokazali, da je množina žetve v sicer enakih okoliščinah v istem razmerju z velikostjo in težo vsejanega zrnja, to se pravi, čim težje in večje je zrnje semena, toliko bogatejša, obilnejša je žetev (seveda le, če so druge okoliščine enake). Rastlina, vznikla iz velikega in težkega zrna, se razvija celo svoje življenje čvrsteje, bujnejše, in da slednjič boljše pridelke od rastline, vzrastle iz drobnega, lahkega zrna. Zato po pravici gospodar z veseljem opazuje njivo, na kateri setev bohotno vzhaja; slabo letino pa si prerokuje, ako je že mlada setev zanikerna.

Povečanje pridelkov s pomočjo najboljšega semena pa je toliko bolj priporočeno, ker skoraj nič ne stane (razven malenkostne pazljivosti) in nam v nikakem slučaju ne povzroči stroškov; izbrano drobno, lahko zrnje namreč prav lahko porabimo v domačem gošpodarstvu.

Hlapanje.

Hlapanje imenujemo razvado, ki obstoji v tem, da živali požirajo zrak, ali sam zrak ali pa s slino zmešan. To razvado — naravnost bolezen je ne moremo imenovati — nahajamo pri konju, redkeje pri govedu; pa tudi pri prasiču so jo že opazovali. Podvrženi so ji posebno plemeniti konji, na pr. polnokrvni vojaški konji in oni v kobilarnah; vendar tudi navadni trpežni konji niso obvarovani pred hlapanjem.

Hlapanje se kaže v tem, da žival za hip neha dihati in vidno skrči mišice na sprednjem robu vrata, na grlu, jeziku in požiralniku, grlo in zadnji del jezika potegne navzdol, na kar se požiralnik napolni z zrakom, katerega potem žival požre. Pri tem čujemo eden ali dva glasova, podobna onemu, ki nastane pri riganju. Včasih so mislili, da hlapanje povzročajo vetrovi, ki se pehajo iz želodca, torej enako kakor pri riganju goveda; imeli so hlapanje za znak in nasledek slabega prebavljanja.

Vzroki hlapanja so zelo različni. Razvada se razvija sama od sebe posebno pri onih konjih, ki se malo rabijo za delo, veliko stojijo v hlevu, se malo premikajo in se vsled tega dolgočasijo, osobito ako nimajo tovarišij. Lenoba je tudi tukaj vzrok grdobe. Žival skuša preganjati si čas s tem, da liže jaslje in stene, grize les v obližju, si igra z verigo in povodcem. Na ta način nastanejo tudi druge razvade, na pr. tkanje, požiranje slin, grizenje itd. Posebno oni konji se hitro nauče hlapanja, ki si igrajo z ustnami, ki sesajo zrak

in požirajo slino. Ako žival rabimo, ji hlapanje ne pride na misel. Neki živinozdravnik nam je sporočil, da je v njegovem polku, v katerem je bilo hlapanje zelo razširjeno, to za časa napornih vojaških vaj popolnoma ponehalo; zopet pa se je pojavilo pri vseh prejšnjih hlapavcih, ko so se vrnili v posadko.

Veliko ulogo igra pri hlapanju tudi posnemanje; posebno mladi konji se nauče te razvade od svojih sosedov, in tako se, rekel bi, okužijo celi polki, kobilarne in hlevi. Pa tudi starejši konji posnemajo hlapanje, dasi redkeje. Čital sem o konju, starem osemnajst let, ki je začel hlapati, stoječ dalj časa poleg hlapavca.

Pa tudi podedujejo to zlo, posebno žrebci, na mladiče. Vseh 45 potomcev anglonormanskega žrebca je začelo hlapati v starosti treh mesecev do dveh let.

Nekteri dolže tudi to, ako konja mučiš, ga premočno snažiš, mu opasno preveč zadržavaš; žival se vsled tega vgrize v jaslje z vso močjo. Ako se konji po malem napajajo, kakor se godi pri treningu dirkačev in jahačev, vedno ližejo zid, kar mogoče tudi povzroča hlapanje.

Hlapanje se vrši na tri različne načine. Ali konj postavi sprednje zobe na rob jaslji; pa tudi veriga, jermen in sprednja noga, na katero nasloni gobec, mu služi za oporo. Opazovali so žrebeta, ki so hlapala na materinem skočnem členu. Drugi konji se vgrizejo s zobmi v jaslje itd. Pri tem drugim načinu se kaže hlapanje v tem, da so konj vgrize v gotov predmet, dočim se v prvem slučaju samo z zobmi nasloni. Ko se je konj vgrizel ali naslonil z gobcem, odpre gobec, kakor bi jedel, krčevito napne mišice na sprednjem robu vratu, kar povzroči eden ali dva rigajoča glasova. Tretji način hlapanja se vrši prosto v zraku. Konj se oddalji od jaslji, upogne glavo proti prsom, premika ustni, kakor bi žrl krmo, vrže glavo in vrat brzo navzgor in vlovi z gobcem zrak, pri čemer se tudi čuje krepek glas.

Znamenja, ki napovedujejo to razvado, se v začetku kažejo v tem, da konj pregiblje ustni in jezik, da skuša lizati in slino požirati. Nekteri konji hlapajo samo v gotovih časih, drugi zelo pogosto, vsako uro, vsako minuto, na vsakih 4 do 5 sekund. Nekteri hlapajo samo v hlevu ali če menijo, da jih nikdo ne nadzoruje, drugi vsak trenutek, ko so brez dela, nekteri pred krmljenjem, drugi neposredno po krmljenju, nekteri tudi med krmljenjem. Opazoval sem konja, ki je pred vsakim vgrizljem vsaj enkrat hlapnil. Najbolj opasni so oni hlapavci, ki tako dolgo nadaljujejo to razvado, dokler jih zrak popolnoma ne napne. Konj navadno hlapanje opusti, ako zboli ali pride v nenavadne razmere.

Hlapanje ima tudi slabe posledke. Žival slabo porablja použito krmo, si obrusi zobe in zapelje sosednje živali v to razvado. Pri slabo rejenih in slabo opravljenih konjih se razvijejo polagoma trajne neprebavljivosti. Ako žival mnogo in veliko zraka hlapa, jo napne in pokažejo se lakša znamenja grizenja. Tako napetje postane lahko nevarno in utegne žival zadušiti, ako je v pravem času primerno ne zdravimo.

Tudi govedo hlapa, toda zelo redko, še veliko redkeje prasič.

Rekli smo, da si hlapavec, ki se pri hlapanju vgrize v kak predmet, obrusi zobe; zato kupec previdno ravna, ako na semnju pogleda konju v gobec. Hlapanje zniža konju ceno za šestino do tretjine; plemeniti živali pade cena vsled hlapanja še veliko niže. Slabo je to, da se ta razvada navadno povečuje, mesto da

bi se zmanjševala, in z njo vred se povečuje tudi škoda, ki jo trpi kupec. Za čas v katerem se hlapanje razvije, se vzameta v sodnijskih slučajih 2 ali 3 tedni.

Ozdravljati se po naših dozdanih skušnjah hlapanje da le slabo; tega tudi navadno ni treba, ker ne škoduje zdatno zdravju in vstrajnosti. Na več načinov so že skušali to razvado odstraniti. Ako žival kaznuješ, je uspeh dvomljiv. Najbolje odvadi hlapanja redno in naporno delo, da se mlada žival ne dolgočasi preveč doma. Zelo dobro se je obneslo pri onih hlapavcih, ki se vgrizejo v jasli ali ograjo, da so jim jasli namazali z zelenim milom. Drugi poskusi v naših hlevih večinoma niso izpeljivi in so dvomljivega uspeha. Postavili so premične jasli, pritrdili jasli na tla, odstranili vse predmete, v ktere bi se hlapavec vgrizel ali naslonil, obrnili so hlapajočega konja na njegovem prostoru, privezali mu na gobec železno torbo, napravili posebne uzde, jermena in cevi (brzde) zoper hlapanje. Vse to pa konje nadleguje, da postanejo trmasti in hudobni. Že pred dolgim časom so skušali hlapavce operirati s tem, da so prerezali one mišice, ki delujejo pri hlapanju. Uspeh je v začetku dober, toda, ko se zopet zrastejo mišice, se povrne staro zlo.

Važno je, da hlapavca osamiš, ker bi se drugi konji utegnili naučiti od njega razvade; žrebeta naj prosto tekajo po hlevu ali v ograji, da se ne dolgočasijo.

A. Slivnik.

Opazovanje pri streljanju proti toči leta 1898.

Tretje leto je poteklo, odkar smo pričeli tukaj streljati proti toči, in tudi letos se je pokazalo, da tam, kjer so pravočasno začeli streljati, ni bilo toče, ali le prav malo. V tem oziru je zlasti omeniti vinograde od Tinske gore Višovlje do Kovačlovske gore. Prvih toča sploh nič ni zadela, druge pa 9. dne avgusta le nekoliko. Tamkaj pa, kjer se ni streljalo pravočasno ali sploh ne, je naredila toča več ali manj škode, zlasti v okolici mariborski in na vzhodni strani Pohorja od Ritoznja do Frama.

Leto 1898. je prineslo veliko neviht, zato je bilo treba pogosto streljati, kar pa je vinogradnikom prizadejalo nemalo stroškov, ker so morali plačevati smodnik po 40 kr. kilo. Prva nevihta se je zbrala že 28. marca ob 1. uri popoldne na severozahodni strani Pohorja. Potem so sledile nevihte 12., 22. in 23. aprila; tega dne je bila pri Dubleku in Vurbergu toča, dočim so padala tukaj med ploho le posamezna ledena zrna. 30. dne aprila se je nevihta vlekla od Pohorja čez Konjice do Žiž. Maja meseca so bile nevihte 10., 20., ko je toča tolkla po pohorski planoti, 25. toča pri Rogatcu, 27. tukaj ploha s sodro, 31. od severa proti jugu čez Pohorje, nekoliko toče pri Prihovi in Prelogah. Vse te dni se je streljalo, tako tudi meseca junija 3., 7., 8., 9., toča pri sv. Marjeti, tukaj nalive ob 7ih zvečer 10. decembra tri nevihte od poldne do 9ih zvečer, 12. dne tudi tri nevihte, 27. sila nevaren dan, nevihta se je začela že ob 7ih zjutraj, ob 10ih tukaj nalive s posameznimi zrni ledú, toča pri Žrečah, Repah na Pohorju, sv. Duhu pri Poljčanah, pri Laškem in na Dravskem polju. Tudi mesec julij je bil vihar, in se je streljalo 5. julija od treh do štirih zjutraj (strelja se namreč tudi ob ponočnih nevihtah), 8. in 10. dne na Ritoznju, kjer so navzlic bližajoči se nevihti streljati prenehali, padala je toča 13. in 30. dne

julija. V avgustu smo imeli nevihte 4., 9. in 21. Izmed najhujših in nevarnejših dni je bil 9. avgust. Ob treh popoldne se je podila nevihta od jugozahoda proti severovzhodu, prestopila Pohorje in Dravo od Kamnice do Maribora. Na ti poti je padlo več ali manj toče, največ pri Lembahu, Kamnici in Mariboru. Ob štirih sta drveli dve nevihti od jugozahoda in juga proti Slovenski Bistrici, kjer je gosta toča naredila po polju veliko škodo; vinograde pa, kjer se je streljalo, ni zadela deloma nič, deloma prav malo. Kakor so poročali časniki, je bila mariborska okolica zato tako hudo prizadeta, ker se ravno ta dan ni streljalo.

Septembra meseca smo imeli nevihte 13., 19. in 23.; ta dan je toča padala po raznih krajih, pri sv. Štefanu nad Šmarjem, pri Radečah in Mokronogu na Kranjskem, pri Železni Kapli na Koroskem in dr.

Ugodni vpliv streljanja proti nevihti se posebno kaže v slučaju, o katerem poroča ravnatelj kranjske deželne kmetijske šole v Novem Mestu. 14. dne avgusta popoldne je videl iz šole, da so se nad Trško goro kopičili hudourni oblaki, in sicer je bilo mogoče razločevati posamezne plasti; spodnja je bila temnočrna, srednja rjava, zgornja, čez spodnje štrleča plast oblakov pa svetlosiva. V teh oblakih se je bliskalo in je grmelo neprenehoma. Vmes pa so se slišali naglo drug za drugim sledeči strelji vseh treh strelišč. Kmalu je bila Trška gora zagrnjena v padavini, in po dosedanji izkušnji se je bilo bati težke toče, ker je ob enem pribučal od Trške gore hud vihar proti Novemu Mestu. Ali zdaj so se začeli oblaki nad Trško goro trgati, in pokazalo se je, da je padal le hud dež brez toče. Gospod ravnatelj Dolenc je v svojem poročilu še omenil, da dotlej ni veroval v izdatnost streljanja proti nevihti, da pa je zdaj o tem prepričan.

Od sv. Jerneja pri Poljčanah se nam je poročalo, da je 28. junija pri strelišču blizu cerkve padala toča, dočim je okolica drugega, bolj na severu nahajajočega se strelišča ostala brez toče. Pri Poljčanah je deloma pobila toča dočim vinogradi, kjer se je streljalo, od toče niso bili prizadeti.

V obče so poročila o izdatnosti streljanja proti nevihti ugodna, čeprav teoretična mnenja o tem še niso gotova. Priznava se vsestransko le to, da streljanje ne samo zrak na daleč pretresava, temveč enači tudi električni tok, kar je glede tvorjenja toče posebne važnosti.

Zatorej naj bi se pred vsem delovalo na to, da bi se vojno ministerstvo napotilo, da ceno smodniku zniža in tako omogoči intenzivnejše streljanje.

Dr. J. Vošnjak
v „Südsteierische Post“.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 41. Ali je rogovina, to so odpadki rogov, ki se dobivajo pri izdelovanju glavnikov, dober umeten gnoj za krompir; ali ima razven dušika in fosforove kisline še kaj drugih redilnih snovij v sebi? (I. H. v Ž)

Odgovor: Rogovina ima v sebi 10 % dušika in 5 1/2 % fosforove kisline; druge njene sestavine ne pridejo v poštev. Rogovina ugaja krompirju, kakor vsako dušikovo gnojilo, opozarjamo Vas pa, da bo surova rogovina imela le majhen uspeh, ker se prepočasi razkraja in jo moramo zato mleti. Rožena moka ima hitrejši in večji učinek. Rogovino morejo mleti le v tvornicah, kjer imajo v to svrhu priprave, kakor na pr. v tvornici Luckmanna & Bamberg v Ljubljani.

Vprašanje 42. Ali je res stelja iz ajdove slame škodljiva prasičem. Pri nas trdijo tako, češ da prasiče bole noge, če leže na taki slami? (A. P. na B.)

Odgovor: Stelja iz ajdove slame ni škodljiva. Če prasiče bole noge, je vzrok prehlajenje, vsled kterega so dobili v noge protin. Pač pa ajdova slama ni gerko ležišče, ker je trda in se ne potlači izlepa, zato pa v svinjaku s preprihom ajdova stelja pušča preprih skozi sebe in zato ni koristna. Če je pa svinjak dober, pa ajdova stelja prav nič ne škoduje.

Vprašanje 43. Ktero sredstvo je najbolje priporočeno, da vrane ne pobirajo turščice med setvijo in po setvi? (I. R. v P.)

Odgovor: Taka sredstva so štipanje semena z minijem, t. j. z ono rdečo barvo, ki se rabi za pleskanje železa, dalje postavljanje raznih strašil. Najboljše strašilo so niti bele preje, ki se napno po celi njivi navskriž na dober meter visoke palice.

Vprašanje 44. Imam kobilo, ki nikakor ne pusti sesati svojemu žrebetu, dasi sem skusil že vsa mogoča sredstva. Kaj naj storim? (I. Z. v S.)

Odgovor: Če kobila nikakor ne pusti žrebetu sesati, ni druge pomoči, kakor dati ji okoli spodnjih čeljustij zadaj za zobmi močno vrv, ki se skupaj zveže in potem s skozi vtaknjnim klincom zasuše (porajklja), da kobilo boli in ji odvzame vso moč. Ta klinec kdo med sesanjem drži in ga po potrebi manj ali bolj zasuše. Vrh tega je kobili eno sprednjo nogo držati vzdignjeno, da ne more brcati. Tako premagana kobila mora pustiti sesati. S časom se kobila morda privadi dojenju, in bodo potem ta sredstva nepotrebna.

Vprašanje 45. Imam 2 leti staro junico, ktera ima po celem telesu zunaj na koži nekake bule, debele kakor grah, pa tudi debelejšje, nekatere celo debele kakor srednja repa. Skušal sem že vsa mogoča sredstva, pa nič ne pomaga. Manjše bulice sem odrezal, kar je res pomagalo, a delajo se zopet nove. Nihče sosedov mi ne ve svetovati, kajti nihče ni še kaj takega videl. Kakšna bolezen je to in kako naj jo zdravim. (J. J. v R.)

Odgovor: Vaša junica ima bradavice; večje bule so le gručaste bradavice. Bradavice se preženo s odrezavanjem, izžiganjem s kako jedko kislino in z mazanjem z arzenikovo mažo. Zadnje sredstvo je najboljšje za velike bradavice, dobite je pa le na recept; zato se morate obrniti do živinozdravnika v Logatecu, ktereга imate i tako blizu.

Vprašanje 46. Repno in pesno listje sem jeseni dejal v jamo, ktero sem zaprl in sedaj odprl. To listje se je dobro skisalo in ima zdrav ter prijeten duh, kakor kisel zelje. Ali smem skisano repno in pesno listje krmiti brejim kravam in svinjam? (V. P. v K.)

Odgovor: Skisano repno in pesno listje smete pokladati tudi breji govedu in svinjam, toda le previdno, ker prevelike množine narede drisko, kajti to listje ima v sebi mnogo rastlinskih solij, ki povzročijo drisko in tudi druge bolezni v prebavilih. Pokladajte to krmo z drugimi suhim krmili in pridevajte zlasti tečnih krmil, kakor otrobe i. t. d.

Vprašanje 47. Ali smem sejati lucerno, kjer je pred dvema letoma rastle domača detelja, in s kakšnim umetnim gnojilom naj ji gnojim. — Vsako leto imam predenico v detelji, čeprav sem jo lansko leto čistil na trijerju. Kam naj jo dam čistiti, da se iznebim predenice? (I. L. v B.)

Odgovor: Detelja ne sme hitro sama za seboj na njivo, zato je dvelaten presledek premajhen, in mi dvomimo na dobrem uspehu. Če je pa njiva dobra in ako celo gnojite z umetnimi gnojili, potem pač smete narediti poskus. Najvažnejša redilna snov za lucerno je fosforova kislina, zato bo zanjo najboljšje gnojilo Tomásova žlindra, pa tudi nekaj kajnita ji bo zelo ugajalo. — S trijerjem ne izpravite predeničnega se-

mena iz detelje; v to svrhu se rabijo posebni stroji. Tak stroj ima na pr. v Vaši bližini trgovec I. Majdič v Kranju zunaj mesta.

Gospodarske novice.

* **Novomeške podružnice udom** se bodo oddajala drevesa in trte v ponedeljek, 20. t. m., ter se je zanje zglasti pri gospodu Fr. Perko-tu v Novem Mestu.

* **Družbeno drevje** je vse oddano ter se je pričelo razpošiljati. Kdor ga še ni dobil, izvoli naj potrpeti, ker je za razpošiljanje treba najmanj 14 dnij.

* **Krompir „triglavan“** je bil že prvo nedeljo po izdanju zadnje številke ves oddan. Isto tako so oddane druge vrste razven onejidovca, zborovca in križanca.

* **Modro galico** je družba kupila po 25 kr. kilogram in jo bo po tej ceni oddajala. Ker je cena za to blago silno poskočila in stoji danes pri naročitvi celih vagonov v Ljubljano postavljena 30 kr., zato se je letos bati velikega navala na družbeno galico, ktere je le 10 vagonov v zalogi. Zaradi tega pozivljemo v prvi vrsti družbene ude, da se pravočasno zglase za galico pri svojih podružnicah, té pa prosimo, skupna naročila kmalu družbi naznaniti. Vsled naklonjenosti visokega deželnega zbora nam bo mogoče stroške za prevažanje galice iz Ljubljane do podružnic tukaj plačati, vsled česar dobi vsaka podružnica galico na dom postavljeno po 25 kr. kg. Posamezni naročniki niso deležni te dobrote.

* **Žveplo za žveplanje trt** proti plesnobi bo imela družba v zalogi ter je naročila v to svrhu 3 vagone žvepla. Ceno objavimo v prihodnji številki.

* **Umetna gnojila za krompir** priporočamo k pomladanski saditvi, in sicer kostni superfosfat in žveplenokisli kalij. Vsakega se rabi po 200 kg na hektar, ali na mernik poseve 20 kg superfosfata in 20 kg žveplenokislega kalija. Ta gnojila se raztresejo po razorani njivi, predno se povleče. Kostni superfosfat stane 4 gld 50 kr., žveplenokisli kalij pa 13 gld. 50 kr. metriški stot. Gnojila se oddajajo le v vrečah po 100 kg.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas

o ustanovitvi zavodov in postaj za prasičjo rejo in o oddaji posameznih mrjascev.

Na podstavi po c. kr. kmetijskem ministerstvu z 9. dne julija 1898. l., št. 8426/1141. potrjenih in v »Kmetovalcu« št. 4. iz l. 1899. objavljenih pravil za zavode in postaje za prasičjo rejo ter oddajo posameznih mrjascev pozivlje podpisani odbor, da se zglase vsi tisti, kteri želé ustanoviti

- 1.) zavode za prasičjo rejo,
- 2.) postaje » » » »
- 3.) postaje za mrjasce.

Za ustanovitev teh zavodov, oziroma postaj, se bodo oddajali le jorkširski prasiči.

Pri zglastitvi se je ravnati po pravilih, ktera so bila v 4. št. »Kmetovalca« letošnjega letnika objavljena in ktera se na zahtevanje dobé brezplačno pri podpisanemu odboru.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 15. dne marnja 1899.

Ivan Murnik s. r.,
predsednik.

Gustav Piro s. r.,
ravnatelj.

Razglas.

o oddaji čistokrvnih plemenih bikov belanske (cikaste) pasme, kupljenih z državno podporo.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kupi meseca aprila s podporo, katero je dovolilo visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo za pospeševanje govedoreje, nekaj bikov belanske (cikaste) pasme.

Te bike bode odbor oddajal na podlogi došlih prošelj, in sicer z ozirom na potrebo čistokrvnih plemenjakov po dotičnih krajih.

Prošnje je vložiti do

25. dne meseca marcija t. l.

pri glavnem odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Vsak prosilec za bika mora v prošnji naznaniti, oziroma zavezati se:

1.) da je pripravljen bika sprejeti ob pravem času na oni bližnji postaji, ktera bode določena, in sicer tistega bika, katerega določi odbor;

2.) da pošlje na račun precej, ko mu odbor naznani, da mu je bik prisojen, 10 gld., kateri zapadejo, če potem ne sprejme odkazanega mu bika;

3.) da plača ob sprejemu bika polovico tistih stroškov, ktere je podpisani odbor imel zanj pri nakupu, in sicer odračunski pod točko 2. omenjenih 10 gld., in

4.) da podpiše zavezo pismo, s katerim se zaveže imeti prejetega bika dve leti za pleme in, če ga iz katerega koli zadostnega vzroka z dovoljenjem podpisanega odbora proda, povrniti po 5 gld. za vsak mesec, kar ga pred časom odda.

Živinorejci, kateri bodo imeli prejetega bika čez 2 leti za pleme, in sicer najmanj 4 mesece dalje, dobodo po 20 gld. in za vsak nadaljnji mesec po 5 gld. nagrade.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 28. dne februarja 1899.

Vabilo

k občenemu zboru kmetijske podružnice trebanjske, ki bode v nedeljo, 19. marcija t. l. ob 3 popoldne v šoli v Trebnjem po običajnem sporedu.

Mala Vas, 11. dne marcija 1899.

Julij Treo s. r., načelnik.

Vabilo

k občenemu zboru podružnice c. kr. kmetijske družbe v Cerknici, ki bode 19. marcija t. l. popoldne ob 3 v šolskem prostoru.

SPORFD:

- 1.) Poročilo o delovanju.
- 2.) Račun za leto 1898.
- 3.) Razgovor o potrebščinah za leto 1899.
- 4.) Razni nasveti in predlogi.

Ivan Zitnik s. r., načelnik.

Vabilo

k občenemu zboru kmetijske podružnice za Poljansko dolino 9. dne malega travna ob pol štirih popoldne pri načelniku v Gorenji Vasi.

SPORED:

- 1.) Poročilo o delovanju podružnice in pregledovanje dose-danje ureditve podružnične drevesnice in poskušališča.
- 2.) Poročilo o računih.
- 3.) Volitev pripravljalnega odbora za slavnost blagoslovljenja nove drevesnice.

4.) Razni nasveti in predlogi.

K temu zboru vabim vse ude in tudi take neude, ki se zanimajo za kmetijski napredek.

Gorenja Vas, 12. dne sušca 1899.

Josip Šubio s. r., načelnik.

Št. 3492.

Razglas.

Ker se je nalezljivo vnetje jezika na Hrvaškem razširilo že do deželne meje, zatorej kranjska deželna vlada na podstavi razpisa c. kr. ministerstva za notranje stvari z 28. dne februarja 1899., št. 6927., dotlej, dokler se ne ukaže drugače, **prepoveduje uvažati govejo živino in konje za plemenske in porabne namene iz Hrvaške na Kranjsko**; dopuščeno pa je samo klavno živino, toda izključno po železnici v direktnem prometu v javno klavnico v Ljubljani uvažati iz popolnoma kuge prostih okrajev v ta namen, da se kmalu zakolje.

Te odredbe, ki stopijo v veljavnost

5. dne marcija 1899. l.,

se razglašajo s pristavkom, da se njih prestopki kaznujejo po državnem zakonu s 24. dne maja 1882. l., št. 51., oziroma po § 46. občnega zakona o živinskih kugah in izvršitvenega ukaza k temu zakonu.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, 1. dne marcija 1899.

Listnica uredništva.

V. U. v V. Če menjica ni plačana na določeni dan, se mora precej protestirati pri c. kr. notarju, drugače izgubi vsa svojstva menjice in postane navadna zadolžnica. Iz tega morete posneti, da se je pravilno ravnilo, in ne smete biti žaljeni.

J. M. v S. Vaša krava je bolna na spolovilih. Ne moremo in ne smemo Vam svetovati drugega, kakor to, da pokličete živilozdravnika.

A. Š. v K. Iz pravilno ustanovljene zadruga morete izstopiti, ako napoveste izstop najmanj 14 dni pred končanim upravnim letom. Delnico pa dobite plačano še le čez leto dni nazaj, in toliko časa ste po zakonu zavezani jamčiti kakor vsak drug zadružnik za vse, kar se med tem letom zgodi. Pravila zadruga, ktera bi zadružnike vezala za celo življenje, ali dokler zadruga obstoji, so nezmisl in jih nobeno sodišče ne potrdi.

F. K. v S. Na skupnem pašniku, ki je občinska lastnina, ne morete pašne pravice priposestvovati. Če pride do razdelbe odločujejo le dejanske vknjižene pravice. Kadar se razdelba vrši, oglasite se pri agrarnem komisarju. Sicer se pa ravnajte po dotičnem deželnem zakonu o razdelitvi skupnih zemljišč. Ta zakon za Štajarsko nam ni znan.

A. S. v Z. Sosed ima pravico tako daleč seči, kakor daleč sega njegov svet. Če je mejnike izmetal, se pa meja dá določiti po katastralni mapi.

A. L. v V. Tisti, ki ima rabokupno pogodbo vknjiženo, ima le pravico zahtevati odškodnino zaradi razrušitve pogodbe. — Iz navade cenijo cenilci na sežnje, a v sodišču preračunajo na metre.

M. W. na L. Če deteljišče preorjete in je zasadite s krompirjem, potem gotovo uničite predenico na njivi.

F. Š. v B. Prostor za gozdno drevesnico mora biti dobro prirejen, t. j. svet mora biti zrahljan. Setev se vrši na gredah v vrste, ktere so po 10 cm narazen. Seme se dober centimeter globoko spravi pod zemljo.

J. P. v M. Tisino drevje za pogozdovanje dobite v c. kr. gozdni drevesnici v Ljubljani.

J. K. v R. Bolezen Vašega hruševega drevja ste premalo natančno popisali, da bi jo spoznali, ne da bi videli drevje samo.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 5. V Ljubljani, 15. marcija 1899. Leto XVI.

Tržne cene.

Deželni pridelki:

V Ljubljani, 15. marcija 1899. (Izvirno poročilo.)

Semena: Domača detelja novo blago gld. 50.— kr. do gld. 52.— kr.; nemška detelja (lucerna) gld. 60.— kr. do gld. 65.— kr.; gorenjska repa gld. 33.— kr.; laneno seme, domače ozimno gld. 11.25 kr.; konopno seme gld. 14.— kr. do gld. 14.25 kr.; kuminovo seme gld. 26.— kr. do gld. 26.50 kr.

Fižol: Rudeči ribniški gld. 9.50 kr.; rudeči Hrvat gld. 8.50 kr.; prepelčar (koks) gld. 10.75 kr. (Vse cene semen in fižola veljajo za 100 kg čistnega blaga, kakor ga kmetovalci pripeljejo na prodaj i. s. novo blago.)

Suhe češplje: v dimu sušene gld. 9.— kr. do gld. 9.50 kr.

brez dima sušene gld. 9.50 kr. do gld. 10.50 kr.

Orehi domači: gld. 14.50 kr. do gld. 15.50 kr.

Ježice nove: gld. 3.50 kr. do gld. 4.— kr. za 100 klgr.

Med: od gld. 33.— kr. do gld. 34.— kr.

Kože. Goveje, težke nad 40 kg po gld. 36.— kr. do gld. 40.— kr.

„težke od 30 do 40 kg „ 30.— „ „ 32.— „

„ lahke „ 30.— „ „ 32.— „

(Te cene veljajo za 100 kg in sicer za kože izdelane po tukajšnjih običajih z rogovi vred. Bikove kože po 25 kr. klgr.)

Telečje kože: 50 kr. za kg.

Kozličjeve kože po gld. —.70 kr. do gld. —.80 kr.

Svinjske kože: Čiste, brez napak 33 kr. za kg.

Druge vrste 16 do 20 „ „ „

Kože lisic	po gld.	3.50 do 4.—	} za par.
„ kun	„	9.— 10.—	
„ dihurjev	„	2.50 3.—	
„ vidr	„	9.— 10.—	

Kože zajcev po 20 do 22 gld. za 100 komadov.

Pepelika (potošl) po gld. 16.— 100 kg.

Žito:

V Ljubljani, 15. marcija 1899. Pšenica gld. 10.50 kr., rž gld. 8.20 kr., ječmen gld. 7.80 kr., oves gld. 6.50 kr., ajda gld. 8.50 kr., proso gld. 9.— kr., turšica gld. 5.60 kr., leča gld. 12.— kr., grah gld. 10.— kr., fižol gld. 11.50 kr., seno gld. 2.20 kr., slama gld. 1.80 kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Na Dunaji, 15. marcija 1899. Pšenica gld. 9.69 kr., rž gld. 8.57 kr., ječmen gld. 7.70 kr., oves gld. 6.01 kr., turšica gld. 4.83 kr. (Vse cene veljajo za 100 kilogramov.)

JOSIP LEUZ

trgovac

(16 - 3)

v Ljubljani, Reselnova cesta

kupuje in prodaja vsakovrstni semenski krompir; za seme ima v zalogi: zgodnji češki rožnik, češki onejidovec, beli okrogli češki krompir itd., nadalje izvrstno jedilno čebulo, čebulček, suhe gobe, semenski oves, ajdo itd. itd.

Od vseh strani dohajajo pohvale za ročno in točno delo lovskih pušk lastnoročnega izdelka od

Antona Sodja, puškarka v Borovljah (Ferlach) Koroško.

Priporočam zatorej lovcem in strelcem mojo zalogo pušk izdelane po najnovejših sistemih, najboljšega blaga in strela. Naznanjam, da so pri meni naročene puške delo iz prvih rok moje tovarne, c. kr. uradno preskušane, ter dobro uravnane.

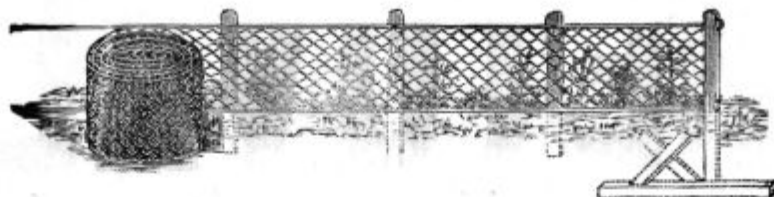
Specialitete: Puške za vojaške patrone (Mannlicher) in trocevne puške; vsakovrstno orožje za osebno brambo, ter vse v lovsko stroko spadajoče orodje dobi se pri meni v najboljši kakovosti.

Prevzamem tudi vsako popravilo ali predelovanje kar izvršujem po najnižjih cenah. (8-5)

Za vsako delo sem vestni porok sam.

Obširne ilustrovane cenike, slovenske ali pa nemške pošiljam na zahtevanje poštine prosto.

Praktične in cene
žične ograje

Mrežaste modroce za
postelje

Evgen Ivanc, Sodražica (Kranjsko)

ponuja sl. občinstvu v naročbo vsakovrstne mreže iz žice, za ograje vrtov, kurjih dvorišč, za preprežek v oknih in linah, za presipanje peska in gromoz, za noge snažiti i. t. d. Izdeluje in ima vedno v zalogi: elastične mrežaste modroce za postelje, medne in železne tkanine, za stroje, mline, i. t. d. — vsakovrstna sita in rešeta za tovarne, mline, čiščenje žita ter razne lesene izdelke za kuhinjo i. t. d.

— Cenilnike na zahtevanje brezplačno! —

(11—4)

Drevesnica

Jos. Lenarčiča na Vrhniki.

oddaja za saditev v letošnji spomladi sledeče vrste sadnega drevja:

1.) Visokodebelnato drevje po 50 kr. komad.

a) Jablane: Orlean rejneta, Špital rejneta, Blonheimska r., Jäger r., Kasselska r., Ananas r., Cox-Orange Pepping, Angl. zimska zlata parmena.

b) Hruške: Letna dekanka, Zimska gosposka, Amanlis, Dielovka, Družbena dekanka, Hardenpontovka.

2.) Pritlikovci v piramidah ter eni ali več etažnih palinetah po 70 kr. do 2 gl. komad.

a) Jablane: Cox-Orange Pepping, Bismark, Kasselska r., Allanth, Dolenjska voščenska (23—1)

b) Hruške: Amanlis, Dvorno svetniška, Dielovka, Josipina pl. Mecheln, Klappov ljubljene, Colomasovka.

Embalaza se računa po lastni primerni ceni.

Največja zaloga

raznega semena

in sicer (18—2)

velikanske pese

potem nemške, štajerske, inkarnat, turške in travniške detelje raznih vrst pesnega semena, splošno znano kot najboljša krma za živino; travnega semena za suhe, mokre, peščene in glinovite travnike; velika izbira semen za salato, kumare, peteršilj, zeleno sladki grah, fižol in vse druge vrste semen za zelenjad. — Proseč mnogobrojnega poseta

Peter Lassnik.

Moka

iz mlina Vinko-ta Majdiča v Kranju oddaje se po en gros cenah v plombiranih vrečkah po 10 in 25 kil v prodajalni Maks-a Domicelj-a v Ljubljani na Rimski cesti nasproti Gorupovim hišam.

— Dostavljanje na dom brezplačno. —

Plombe originalne mlinske.

Moka oddaje se tudi v vrečah po 50, 85 in 100 kil. — Opozarja se, da priznani izvrstni izdelek prvega domačega našega mlina dandanes tudi na tujem uspešno tekmuje z izdelki vseh ogerskih mlinov. (27—1)

Jajca za valjenje

od zanesljivo plemenitih kur

prodaja eno od Brama po	10 kr.
Velike grahnate Plymouth Rocks izvrstne jajčnice po	15 »
Lepo čopaste Houdan izvrstne jajčnice	20 »
Velike Kokinkina rumene	25 »
» Dorking s srebrnim perjem	20 »
Fazan domači, ali hišni	25 »
Hamburške zlatoprižne kure, nesó skoz celo leto, v naših krajih prva novost, po	30 »

nadalje prodaja zanesljive harsarske kanarčke najplemenitejših vrst od 5—15 gl. pevce, samice pa po 2 gl.

IVAN KRANJC, veleposestnik v Št. Ilju

pošta Velenje, Štajersko.

(24—1)

Manj ko 10 jaje se ne odpošlje.

Strokovno vrejena trgovina semen

Alojzija Korsika,

umetnega in trgovskega vrtnarja v Ljubljani,

Šlenburgove ulice šte. 5.

naznanja, da je ravnokar prejel en vagon travnih semen, obstoječe iz 7 najboljših vrst, katere so zanesljivo kaljive, naravnost iz Škotskega.

Ob enem priporoča svojo bogato zalogo čiste, predenice proste detelje in družih krmskih, zelenjadnih in cvetličnih semen. (25—1)

Ceniki na zahtevo brezplačno in poštnine prosto.

Vsakovrstno opeko, (19—3)

kakor zarezano strešno opeko (Strangfalz-Dachziegel) in prešano zarezano opeko (Marseiller gepresste Dachziegel) navadno izdelano in s terom napojeno (črno) prodajata po najnižjih cenah

Knez & Supančič,

tovarna za opeko v Ljubljani.